

d'adobar, l'oc. mod. *amarrà* «ramasser, réunir, accumuler» que és el conegut terme nàutic per a 'lligar' estacar! —⁴ Scr. *māti* 'ell mesura', irani ant. *mā*-id. lit. *matūju* 'mesuro', iri. ant. *air-med* 'mesura', gr. *μέτρον*, ll. *mensus est*, scr. *mā-na-m* 'mesuratge', Pok., IEW, 704. El gr. *μέρος* 'part' i *μερρομαι* s'atribueixen més aviat a una altra arrel, i si hi ha lligam fóra més llunyà.

AMARG, modificació del més antic *amar* per influència del verb *amargar*; *amar* ve del ll. AMĀRUS id., i *amargar* del ll. vg. AMARICARE, del mateix sentit, i derivat de AMARUS. □ 1.ª doc.: c. 1270, Cerverí de Girona.

Aquest gran literat nostre escrivia en un llenguatge molt més occità (encara que transgint sempre amb mots catalans), però en els seus poemes llargs i didàctics la porció de lèxic i formes catalanes hi augmenta bastant; en els versos lírics usa sovint *amar*, que és l'única forma occitana (p. ex. *amar* 'cruel, hostil' en el 76/59.29 i 34/21.9) però ja usa *amarch* almenys una vegada, i assegurat per la rima, en el seu llarg i satíric *Maldit Ben-dit*, amb un sentit com 'atrabiari': «femnes / --- los pobres fan pus rics / --- / e-ls escars, pros e larchs, / e dous li pus *amarchs*» (v. 202). També en rima en altres poemes ben antics: «colguant me leu e vestint me despull, / e trop leuger tot fexuch e gran carch, / e quant me bany me pens que no-m remull / e sucre dolç me sembla fel *amarch*», Jordi de Sant Jordi; «alguns han dit que la Mort és *amarga* ---», Ausiàs XII; «ingla: so és, cirera *amargua*», Aversó, 216.5. No cal dir que ja hi ha molts exemples de la forma moderna des del S. XIV «la fortuna --- gira la cara al hom, enganant-lo ab ses *amargues* dolçors», A. Canals, *Scipió e Aníbal* (50), «res que menje no sent dolç, ans me par *amarch* com a fel», «e recorda'm d'aquella *amarga* nit que mon senyor Tirant se rompé la cama», *Tirant* (ed. Ag. I, 308; III, 118); «cosa *amarga*: amarus», «fer-se *amarc* --- amaresco», OPou, *ThPu.*, 193.

Altres escriptors més arcaïtzants devien vacillar entre les due formes *amarg* i *amar*, car les usen juntes —«aquestes viandes són *amares*, quan hom les comence a menjar --- la segona vianda és confessar tots sos peccats: e és un poch *amarga*», St. Vicent Ferrer (*Sermons* II, 24-25)— o ho deixen endevinar, perquè tot atenint-se en l'adjectiu a la forma *amar* hi usen juntament mots derivats de la forma amb -g-. És el que ja observem en Llull, que emprà *amargor* (*Doctrina Pueril*, ed. Gili, pp. 63, 84) junt amb: «les viandes qui són dolces te paren *amares*» o «si les afliccions, qui són *amares*, per penitència vols aleujar a ton cors, cogita en los turments infernals e en la glòria de paradís, car adonchs ---» (ib. 236, 66). Molt repetit aquest contrast en les *Vides*R.: «la passió de Jesuchrist fo per la dolor *amarana*», 83v2, «fo *amars* per rasó de pena mot cruel», 99r1, i alhora «O Francès, tu pren *margoses* causes per doces», 215r1, i *amargosament*, 68v2 (traduint *amara* i *amarissime*, notes 38 i 104); en la *Questa* de Reixac hi ha «pus *amar* quã

fel» (46.39), però més endavant contrasten en un mateix període «yo era *amar* pus quã fel» (si bé segueix dient «*amargor* --- *amargor*») i «dur com a péra e *amargós* con a fel --- pus *amar* quã fel» (51.29-33, 50.18-26).

Una història força semblant podem reconstituir en el port. i cast. *amargo* [1062], si bé en castellà la forma en -go sembla haver-se generalitzat des d'un poc abans. Cf. un procés paral·lel en el cas de BAIX, també degut a la influència del verb BAIXAR BASSIARE sobre l'adjectiu *bas* BASSUS; i sembla que el mateix s'havia produït en mossàrab, judicant per '*amāriqa* o '*amāriqo*, nom d'una planta semblant a l'eringi o card corredor (potser la *centaurea amara* L.), en Ibn Aldjazzar (fi del S. X; veg. Simonet, *Gloss.*, s. v.).

El llatí clàssic només coneix AMARUS, acompanyat del substantiu abstracte *amaror*, -oris; i en alguns autors de baixa època apareixen, ultra l'atenuatiu *amarulentus*, verbs com *amarare*, *amarizare*, *amarescere*, que vénen a ser com el nostre *amargar*; també sembla que hi ha un *amaricosus* esporàdicament, i en forma insegura.¹ El verb AMARICARE, encara que estrany a la llengua clàssica es troba ja prou sovint en autors cristians, començant per la Bíblia Itàla, en alguns Pares, en glosses i en algun vell escriptor hispànic: «quia saluferum est, etiam si *amaricet*, bibendum est», en St. Martí de Braga (S. VI); St. Jeroni l'evita en la Vulgata amb l'excusa que és una traducció massa literal de *παρρησιαῖον*, però sembla que la veritable raó que pesava sobre ell és que el sentia com a mot massa vulgar.² El cas és que aquest verb s'ha conservat en general en les llengües romàniques, que fora de la Península s'han mantingut, en canvi, fidels a la forma clàssica de l'adjectiu AMARUS: it. *amaricare*, *rammaricarsi*, oc. ant. *amargar*, i fins i tot el judeo-francès *amarjer*, i d'altra banda it. *amaro*, oc. *amar*, francès *amer*.

DERIV.: *Amargor* [Llull, veg. supra; «los marits --- aitan gran dol se'n procuren / e aianta d'*amargor*», mj. S. XIV, prosif. del *Llibre de les Dones* I, v. 77; «li faria tastar la sua lança e la *amargor* a què sap», *Tirant*, Ag. II, 244; «*amargor*: amaritudo», OPou, *ThPu.*, 193]; encara que avui proscrit pels puristes ha estat sempre bon català també ++*amargura*, amb un matis més moral, ja sovint usat en el S. XIV (proverbis àrabs cit. pel DBal.; c. 1390, Aversó, 349.15; i molt freqüent en Eiximenis³ i en St. Vicent Ferrer;⁴ és sabut que el mot forma part del vocabulari tradicional del folklore eclesial, passos de processons, etc. [d'on el topònim freqüent *Carrer de l'Amargura*, sovint com a nom no sols d'indrets urbans o vilatans, sinó també de llogarets muntanyencs, de l'Alt Vallès, etc.]; «En Joan estava trist d'una punyent *amargura* que li pesava damunt del pit», PCoromines, *La Mort d'en Joan Apòstol* v, p. 75; *AlcM* en dóna encara un ex. en la traducció del Boeci per Genebreda, princ. S. XV. *Amarguesa* [coïn a ant. Lab. 1839; -guea val., -esa escr. Renaix., *AlcM*]. *Amargós* [*Vides*R.; Llull; St. Vicent F., *Quaresma*, 280.60; «lo comte Guillem de Varoich, del qual rebí aquest *amar-*